

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:2804

av Valter Mutz m.fl. (MP)

Friår

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa friår och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Friår innebär enkelt uttryckt att en person med anställning byter plats med en arbetslös under en tid. I Sverige kunde, på Miljöpartiets initiativ, ett antal anställda ta ledigt tre till tolv månader medan en arbetslös vikarierade för den friårslediga från 2005 tills den dåvarande regeringen tog bort möjligheten 2007. Den friårslediga fick en ersättning som motsvarade 85 procent av den ersättning som hon eller han skulle ha fått som arbetslös. Vikarien fick vanlig lön. Friårsreformen var en kombinerad frihetsreform och arbetsmarknadsreform. Intresset var stort, och långt ifrån alla som ansökte om friår fick det.

Det finns flera anledningar att återinföra friåret. Det är något så sällsynt som en sann vinna-vinna-lösning. Friårslediga får ökad makt över sina liv och en chans att frigöra sin kreativitet och samla nya krafter. De långtidsarbetslösa som vikarierade för de friårslediga fick värdefull arbetslivserfarenhet och därmed starkare ställning på arbetsmarknaden. Syftet med de arbetsmarknadspolitiska programmen är att de ska stärka den enskildes möjligheter att få eller behålla ett arbete. Friåret var alltså en mycket bra arbetsmarknadsåtgärd.

I Finland har man liknande goda erfarenheter av alterneringsledigheten, den finska motsvarigheten till friåret. Alterneringsledigheten infördes på prov 1996 och sedan 2010 är den permanent. Över 200 000 personer har utnyttjat möjligheten, I den senaste utvärderingen av alterneringsledigheten, som gjordes 2009, fann man att sysselsättningsgraden och lönen ökade för dem som fått vikariera för alterneringslediga,

och effekten kvarstod efter flera år. Liksom i Sverige upplevde de som fått ledigt ökat välbefinnande. Däremot jobbade de inte mer och hade inte lägre sjukfrånvaro efter ledigheten.

Regeringen har nyligen presenterat ett åtgärdsprogram för ökad hälsa och minskad sjukfrånvaro vilket är bra. Friår i sin tur skulle kunna bidra till att förebygga utslagning och ohälsa genom att människor kan få en paus när de behöver det. Det skapar också förutsättningar för företagande och entreprenörskap. Friåret rymmer också en annan dimension utöver den omedelbara samhällsnyttan. Det ökar utrymmet för sådant som inte är ”lönsamt” men oundgängligt i ett gott samhälle och en levande demokrati, som att ägna sig åt kultur, föreningsliv, leva miljövänligt och pröva företagsidéer. Friåret är ett välbehövligt brott med den allt starkare och mycket farliga tendensen att definiera en människas värde utifrån hennes ställning på arbetsmarknaden.

Att ta ledigt från jobbet utan krav är nu förbehållet ett litet lyckligt lottat fåtal med förstående arbetsgivare och mycket god privatekonomi. Människor som inte har turen att kunna falla tillbaka på någon annan försörjning – kapital, arv, lotterivinster m.m. – saknar den möjligheten. Ett friårssystem skulle ge fler chansen. I och med att friårsvikariatet ger lön och riktiga arbetsuppgifter ger de också värdighet och möjlighet att försörja sig, till skillnad mot de aktiviteter med oklara resultat som alltför många arbetslösa tvingats in i.

Därför föreslår vi riksdagen att tillkännage som sin mening för regeringen att införa friåret i Sverige.

Valter Mutth (MP)

Stina Bergström (MP)

Annika Lillemets (MP)

Carl Schlyter (MP)